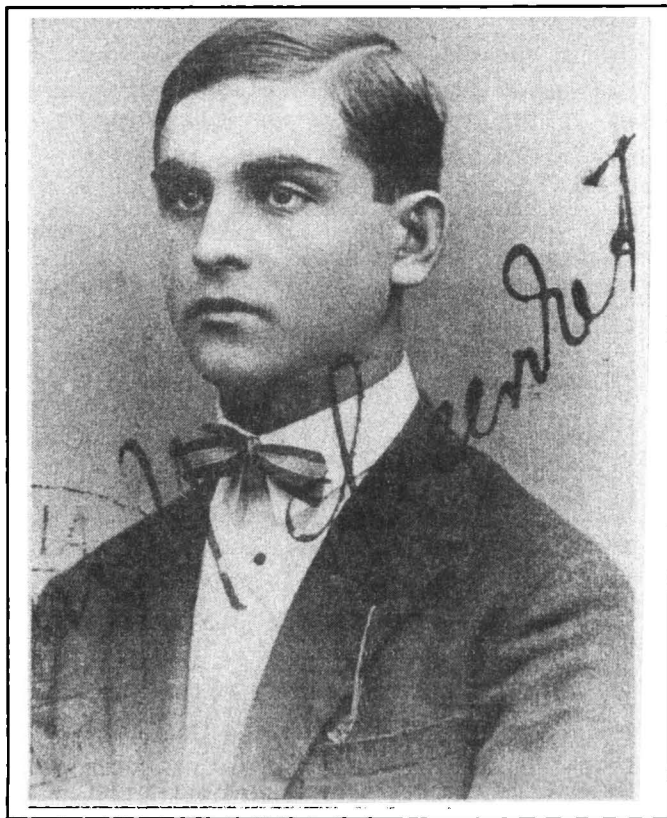

Fondul arhivistic *Aurelian Sacerdoțeanu*

MIRELA COMĂNESCU

Aurelian Sacerdoțeanu s-a născut la 20 decembrie 1904, în satul Ferigile, comuna Costești, plasa Horezu, județul Vâlcea, fiind al doilea fiu al preotului Nicolae Sacerdoțeanu¹ și al Filofteiei². În anul 1915, absolvind școala primară din comuna Costești, unde a avut „o comportare exemplară”, conform certificatului eliberat, la cererea sa, de către diriginte³ și unde, datorită profesorilor, cărora le păstrează o vie amintire, lecțiile de istorie din clasa a IV-a l-au determinat să devină profesor de istorie, după cum însuși de-

clară⁴, urmează gimnaziul la Râmnicu Vâlcea⁵, când începe să-și alcătuiască „mica mea bibliotecă de specialitate, începând cu *Cronica Românilor*, de Gh.

¹ D.A.N.I.C., fond *Aurelian Sacerdoțeanu*, ds. 1, f. 1.

² *Ibidem*, ds. 5, f. 39.

³ *Ibidem*, ds. 1, f. 3.

⁴ *Ibidem*, ds. 70, f. 284.

⁵ *Ibidem*, ds. 4, f. 1.

Șincai”⁶. La 4 octombrie 1924 obține diploma de absolvire a cursului superior liceal, secțiunea modernă, eliberată de Liceul „Gheorghe Șincai” din București⁷, condus de Gh. Nedioglu, fiind elevul lui Eugen Lovinescu, G. Călinescu, C. Șăineanu, N. Colceag⁸, care i-au deschis „orizontul culturii generale”⁹, lucrările de maturitate și disertație clasându-l primul în cele două serii pe care le dăduse până atunci liceul, fiind unul din cele șase persoane care au terminat clasa a VIII-a¹⁰. În perioada 1924-1927, urmează cursurile Facultății de Filozofie și Litere din cadrul Universității București, specialitatea istorie, obținând, la 1 martie 1928, diploma de licență cu mențiunea „cum laudae”¹¹. Considerând că un istoric nu se poate forma studiind numai istoria românilor sau numai cea universală, ci cu amândouă și cu multe alte discipline ajutătoare, precum limbile slavă, greacă, latină, le-a vrut „pe toate și le-am avut pe toate”¹², după cum însuși mărturisește, beneficiind și de cursurile unor renumiți profesori precum N. Iorga, V. Pârvan, D. Russo, P. Cancel. Voia să înțeleagă limba italiană, din acest motiv urmând și cursurile lui R. Ortiz și seminariile Anitei Belciugățeanu¹³, cât și limba engleză, participând la cursurile organizate de către Institutul Sud-Est European¹⁴. Cu acest interes de formare a crezut nimerit să urmeze, în paralel, și cursurile Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie, aflată sub egida Direcției Generale a Arhivelor Statului, la secția arhivistică-paleografie, unde mari profesori precum N. Cartojan, C. Moisil sau H. Stahl l-au ajutat să-și desăvârșească pregătirea.

În aprilie 1927, a participat la Congresul de bizantinologie de la Belgrad¹⁵, în același an fiind recomandat de către N. Iorga pentru unica bursă anuală în Franța, la Fontenay-aux-Roses, unde, din cauza unor grave probleme de sănătate, datorate condițiilor precare în care a locuit în timpul liceului, ajunge în februarie 1928, beneficiind de o bursă în valoare de 600 franci francezi¹⁶. Aici s-a înscris la Sorbona și la Ecole des Chartes, unde l-a interesat în mod special diplomatia și paleografia latină, cel mai mult timp petrecându-l, însă, după cum însuși declară, în bibliotecă¹⁷, fapt ce i-a permis ca la întoarcerea în țară, în

⁶ *Ibidem*, ds. 70, f. 284.

⁷ *Ibidem*, ds. 3, f. 2.

⁸ *Ibidem*, ds. 4, f. 6.

⁹ *Ibidem*, ds. 70, f. 284.

¹⁰ *Ibidem*, ds. 4, f. 7.

¹¹ *Ibidem*, ds. 3, f. 2.

¹² *Ibidem*, ds. 4, f. 7.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, ds. 70, f. 284.

¹⁵ *Ibidem*, ds. 4, f. 8.

¹⁶ *Ibidem*, ds. 6, f. 2.

¹⁷ *Ibidem*, ds. 4, f. 8.

noiembrie 1929, să aibă suficient material cu ajutorul căruia să-și redacteze teza de doctorat cu titlul *Guillaume de Rubrouck et les Roumains au milieu du XIIIe siècle*, cu care obține, la 13 ianuarie 1931, diploma de doctor în filozofie și litere, cu mențiunea „magna cum laudae”¹⁸.

După întoarcerea în București, a fost numit profesor suplinitor la Școala de Arhivistică (decembrie 1929). Pentru a-și putea asigura existența se înscrie, în anul 1930, la examenul de capacitate pentru învățământul secundar, care se ținea la Iași, pentru istorie, ca specialitate principală, și geografie, ca specialitate secundară¹⁹, pe care l-a luat cu nota 8,67²⁰. În toamna aceluiași an, și-a început activitatea la Seminarul de la Buzău²¹, făcând naveta din București, până în august 1932, când a fost transferat la Școala Comercială Elementară de Băieți „N. Bălcescu” din Capitală²². Între timp, în noiembrie 1931 se căsătorește cu Virginia Vasiliu, specialistă în limba latină, asistenta profesorului N. Iorga,

¹⁸ *Ibidem*, ds. 3, f. 13.

¹⁹ *Ibidem*, ds. 4, f. 10.

²⁰ *Ibidem*, f. 9.

²¹ *Ibidem*, ds. 6, f. 3.

²² *Ibidem*, f. 7.

membră a Școlii Române din Roma²³. De la Școala Comercială a fost apoi detașat, din data de 1 septembrie 1936, la Școala Normală de băieți a Societății²⁴, unde a activat până la 1 septembrie 1938, când a fost numit director al acesteia²⁵, paralel având și ore la Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu”²⁶. În anul 1935, obține și titlul de profesor definitiv pentru specializarea principală, istoria, și cea secundară, geografia²⁷. Din 1 septembrie 1939 este transferat la Liceul „Spiru Haret” din București²⁸.

La 1 aprilie 1937 este numit secretar la Institutul pentru Studiul Istoriei Universale din București²⁹, ca în anul următor să fie numit referent științific al aceluiași institut³⁰.

Trebuie menționat faptul că în toată această perioadă, de cinci ani, 1931-1936, a activat la Școala de Arhivistică fără a avea salariu, deoarece Școala nu avea buget, ministerul „neacordându-i nici o atenție”³¹, dar „o mână de profesori de aici ne hotărâsem să o ducem mai departe, fiindcă țara are nevoie de specialiști în arhive și biblioteci” și pentru că spiritul constructiv al directorului acesteia, Constantin Moisil, „ne ținea pe toți lângă dânsul. Și așa a învins ideea”³². Astfel, pentru anul școlar 1930-1931 i se aprobă să-i suplinească pe C.C. Giurescu și N. A. Constantinescu la cursurile de „instituții vechi românești” și „diplomatică”³³, iar din 30 aprilie 1931 este numit profesor în locul lui N. A. Constantinescu, demisionat la 1 mai același an³⁴, neîntrerupându-și activitatea nici în timpul satisfacerii serviciului militar³⁵.

În anul 1937, obține un premiu al Academiei Române, fapt ce i-a permis să plece într-o excursie de 45 de zile în Iugoslavia și Italia, unde a studiat și în unele arhive.

În anul 1942, primește titlul de profesor agregat³⁶, iar din 14 octombrie 1944 este numit director al Școlii de Arhivistică³⁷.

²³ *Ibidem*, ds. 907, f. 1.

²⁴ *Ibidem*, ds. 6, f. 10.

²⁵ *Ibidem*, f. 14.

²⁶ *Ibidem*, ds. 4, f. 9.

²⁷ *Ibidem*, f. 9.

²⁸ *Ibidem*, f. 21.

²⁹ *Ibidem*, ds. 6, f. 12.

³⁰ *Ibidem*, f. 13.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, ds. 6, f. 5.

³⁴ *Ibidem*, f. 6.

³⁵ *Ibidem*, ds. 13, f. 11.

³⁶ *Ibidem*, ds. 6, f. 36.

³⁷ *Ibidem*, f. 37.

La 1 octombrie 1938, fiind numit director general al Arhivelor Statului, în locul lui Constantin Moisil³⁸, a deținut și postul onorific de director al Școlii de Arhivistică, căutând ca în ambele ramuri să îmbunătățească activitatea și condițiile de muncă ale celor care își desfășurau activitatea aici. La venirea sa în fruntea Arhivelor, situația instituției era foarte dificilă: „nu era ordine, nu erau inventare și nu era nici dorința de muncă arhivistică. Fiecare considera materialul ca o proprietate personală și serviciul ca o activitate benevolă”, fiind nevoit să lupte din greu ca să introducă „spiritul necesar care să răspundă obligațiilor arhivistice”, iar „recalcitranții, trebuie să-i numesc mai bine interesații, care nu s-au adaptat cerințelor specifice, au trebuit să părăsească arhiva, nu fără a mă împoșca cu necuviințe și ineptii”. A trebuit să lupte împotriva acestora, „nu pentru că se împotriveau mie sau programului arhivistic, ci fiindcă prin clicile lor, uneori fățișe, alteori ascunse, căutau să discrediteze pe cei care au înțeles că trebuie să fie, întâi de toate, arhiviști. Pe ei i-am apărut cu dinții și unghiile, fiindcă îmi dădeam seama că un arhivist se formează cu greu, că practica lui cere ani de stăruință și că arhivistica de concepție nu se poate forma decât cu vârsta”³⁹. De fapt, Aurelian Sacerdoțeanu știa toate aceste lucruri cu mult timp înainte de a deveni director, deoarece în perioada septembrie 1926⁴⁰-februarie 1928 fusese copist paleograf în această instituție. Cunoștea foarte bine arhiva și știa că munca este „întârziată cu 100 de ani”, reușind, în perioada cât a fost director, să imprime „o responsabilitate administrativă”, care a permis alcătuirea unor „instrumente de lucru uzuale...și o serie întreagă de inventare și cataloage publicate în care oricine poate să-și tragă documentarea de care are nevoie”⁴¹, realizând, în anul 1939, primul inventar complet al Arhivelor Statului⁴², urmat de seria cataloagelor documentelor Țării Românești (inițiată în anul 1946), a indicilor cronologici (din anul 1947), cu scopul de a atrage arhiviștii într-o activitate cu care nu erau obișnuiți. Pentru a-i ajuta pe arhiviști a publicat, în anul 1948, instrucțiuni arhivistice, în care afirma că „spre a progresa aceste lucrări și a fi apreciate suficient, este de dorit ca normele de lucru în arhivă...să fie aceleași pretutindeni și pentru toți. Nu e numai o înlesnire de lucru pentru arhiviști, dar și pentru cercetători. Un sistem de lucru odată instituit le ușurează foarte mult întrebuințarea acestor instrumente de lucru. Uniformitatea ca scop și tehnică este

³⁸ *Ibidem*, f. 15.

³⁹ *Ibidem*, ds. 4, f. 10.

⁴⁰ Conform adresei semnate de directorul Arhivelor Statului, Constantin Moisil, la 30 septembrie 1926, *Ibidem*, ds.6, f. 1.

⁴¹ *Ibidem*, ds. 4, f. 10.

⁴² *Ibidem*, ds. 13, f. 11 v.

deci pentru noi o necesitate absolută”⁴³. A dorit să creeze o terminologie precisă în arhivistică, inexistentă până atunci, dar care a devenit curentă.

O altă mare problemă cu care s-a confruntat a fost cea a lipsei de spațiu pentru depozitarea tezaurului arhivistic (fără de care „nici o problemă națională din zbuciumatul nostru trecut nu se poate cerceta, studia, lumina, fără a apela la aceste depozite). Tot acest tezaur de piese originale, dintre care nici una nu se poate înlocui prin vreun mijloc oarecare și care odată distrus este pierdut pentru totdeauna, se găsește în cea mai nepotrivită păstrare. Localul este impropriu – în cele mai multe depozite domină umezeala – și insuficient. Aproape nici o depunere nouă nu și-a mai găsit loc de depozitare, obligând pe conducătorul arhivelor să supraîncarce depozitele existente, amestecând secțiunile și proveniența și făcând aproape imposibilă orânduirea și cercetarea lor. Aceasta, în primul rând, datorită lipsei totale de rafturi. Câteva mii de dosare sunt depozitate de-a dreptul pe pardoseală. Între acestea se numără și jurnalele Consiliului de Miniștri. În momentul de față suntem însă obligați a depozita și alte fonduri noi, a căror alegere este în curs de efectuare, cum sunt, de pildă, arhivele Ministerului de Domenii, ale Ministerului Economiei Naționale, ale Prefecturii de Ilfov și primăriei din Târgoviște”⁴⁴. Într-un raport trimis ministrului Educației Naționale la 2 noiembrie 1938, Aurelian Sacerdoțeanu cerea de urgență rafturi de fier, atât pentru dosare, cât și pentru „materialul arhivistic vechi (toate documentele înapoiate de la Moscova cu atâta trudă), care, prin vechimea lui, cere condiții speciale de păstrare”⁴⁵, material aproape în întregime inedit, „cel mai prețios din întreg sud-estul european”⁴⁶, asigurându-l, „ca un tânăr entuziast al cercetării trecutului și constant editor de documente, că nu ne vom odihni nici zi nici noapte, până nu vom duce la capăt această muncă pe care o credem fundamentală pentru luminarea cu o clipă mai devreme a trecutului nostru”⁴⁷.

La Școala de Arhivistică a reușit, de asemenea, să realizeze un program avansat de pregătire profesională, „cu un corp didactic în cea mai mare parte devotat aridelor sale discipline și cu o zestre care dă mari nădejdi de viitor”⁴⁸, și să o transforme în Institut. Aici a întâmpinat „opoziiții principiale și interesate în tot timpul din partea câtorva care nu înțelegeau că nu suntem școală teoretică, ci practică și că menirea noastră este să formăm tehnicieni înainte de a ne gândi la erudiție pentru erudiție”⁴⁹. Aurelian Sacerdoțeanu considera că „menirea Școalei

⁴³ *Ibidem*, ds. 17, f. 3.

⁴⁴ *Ibidem*, ds. 26, f. 168.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 168v.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, ds. 4, f. 11.

⁴⁹ *Ibidem*.

noastre este doar de a se adresa prăfuitelor hrisoave, de a le cerceta cu grijă și competență, cu neasemuită dragoste și înțelegere, ca pe niște misive grăitoare din care să scoți la iveală o fărâamă de lumină asupra vieții și traiului străbun. Cine putea să ne înțeleagă? Nimeni, cel puțin din cei care au fost mari și puternici”⁵⁰. Erau unii cărora li se promisese intrarea în Universitate „dacă se desființează Institutul și fac tot ce pot ca să-l discrediteze”⁵¹, fără succes, însă. În această perioadă a fost nevoit să sacrifice „ambițiile personale de erudiție științifică, cu care mă mândream la început, pentru a stărui asupra studiilor de metodă și pregătire profesională”, dându-și seama încă din Universitate că „nu se poate face nimic temeinic dacă nu avem instrumente de lucru. Și pentru nici una din disciplinele auxiliare ale istoriei noi nu aveam nimic”. Conștient de aceste neajunsuri ale istoriografiei românești, a început încă din facultate pregătirea sa în această direcție, care, „din ce în ce mai mult a dominat cealaltă activitate, fie în partea teoretică, fie în practica însăși pusă în arhive”, socotind că nu e lipsită de interes „orice îndrumare în acest sens, oricât de elementară ar fi ea”⁵².

Din punct de vedere didactic a fost călăuzit de ideea de a împărtăși elevilor și studenților săi cât mai clar și mai exact stadiul științific al problemelor ridicate de disciplinele auxiliare ale istoriei și de aplicarea lor în cercetarea istorică, toate pornind de la constatarea că la noi s-au realizat o serie de monografii și lucrări de sinteză fără nici o metodă de lucru și fără o bază documentară serioasă. Atenția pe care a acordat-o întocmirii cursurilor, cât și actualizării lor permanente, reiese din cercetarea fondului, văzându-se și atenția și respectul de care se bucura din partea studenților săi.

Dovadă a dragostei pe care studenții i-au purtat-o stă și însemnarea pe care profesorul Sacerdoțeanu a făcut-o, la 29 ianuarie 1970, după încheierea ultimei prelegeri din lunga sa carieră didactică, de peste 40 de ani: „Ultima oră de curs. Ultima serie de studenți pe care i-am avut. Toți au plâns când i-am anunțat plecarea mea din învățământ. Și băieții au lăcrămat serios. De ani de zile nu am mai avut un curs cu toți studenții anului”⁵³.

În memoriul său pentru Școala de Arhivistică afirma că aceasta „are de îndeplinit un dublu scop: să formeze pe cercetătorul erudit al studiilor istorice, pe de o parte, și pe organizatorul celor două instituții de bază ale culturii: arhiva și biblioteca, pe de alta”. Făcea, de asemenea, constatarea că se pierd arhivele la creatorii lor și se distrug chiar depuse fiind la arhive. Cele care sunt deja strânse, „deci formal salvate, în bună parte sunt nesistematizate, neclasate și neinventariate, așadar imposibil de cunoscut. Mii și mii de informații prețioase

⁵⁰ D.A.N.I.C., fond *Școala de Arhivistică*, ds. 20, f. 118-119.

⁵¹ D.A.N.I.C., fond *Aurelian Sacerdoțeanu*, ds. 4, f. 11.

⁵² *Ibidem*, f. 12-13.

⁵³ *Ibidem*, ds. 83, f. 9.

rămân ascunse cercetătorului fiindcă arhivistul leneș, interesat și nepregătit nu este în măsură să le pună în lumină. O arhivă ajunsă în acest stadiu nu e arhivă ci o grămadă informă de hârtii netrebnice⁵⁴. Remediul împotriva acestor neajunsuri nu îl vedea decât prin „pregătirea științifică și practică a slujitorilor” acestei instituții, care nu este „o treabă ușoară, nu se poate face grăbit și nici n-o poate face oricine”, pentru că arhiva nu poate „fi lăsată pe seama oricui”, pentru că se poate „strica fondul, distruge materia, ori face să dispară chiar totul”⁵⁵. După părerea sa, „arhivistul și bibliotecarul nu se improvizează”, iar improvisarea lor, acolo unde se face, „înseamnă mult timp pierdut, imensă pagubă în material și nici un profit moral”⁵⁶. Referindu-se la munca pe care trebuie să o facă un arhivar, Aurelian Sacerdoțeanu era conștient că aceasta „este mai întâi o muncă de hamal”, pe care „arhivistul, în salopetă, cu vată în urechi, ochelari contra prafului pe ochi și uneori chiar mască pe față”, o face până când arhiva ajunge să fie pusă la locul ei în depozit, iar arhivistul „lipsit de devoțiune, incapabil să înțeleagă valoarea unui monument istoric, va lăsa această treabă pe mâna omului de serviciu”, care o va bate și o va trânti astfel încât „hârtia sau pergamentul răscopt ori fărmat, sigiliile în ceară, metalul prețios de la miniaturi și atâtea lucruri din arhivă indiferente lui, doar printr-o minune mai pot scăpa spre a ajunge la cercetătorul de viitor”⁵⁷. Vine apoi o muncă de chimist și de fizician, pe lângă aceea de artizan, ca să repare arhiva și să o facă citeață „fără a-i strica valorile materiale intrinsece”, iar acest lucru nu îl poate face decât „adevăratul arhivist dublat de experiența chimistului, fizicianului și legătorului, care astfel pregătit este adevăratul medic al arhivei”⁵⁸. Abia apoi vine munca arhivistului, care, după ce a salvat arhiva, „are datoria să o facă utilă: prin clasare și inventariere, prin crearea posibilității pentru cercetător de a ști că există informația pe care o caută și că o poate avea repede. Pentru aceasta trebuie să fie anume pregătit, nu numai să cunoască scrisul vechi ci să și pătrundă sensul exact al celor scrise”⁵⁹.

Aurelian Sacerdoțeanu era conștient că „în arhivă trebuie muncă, onestitate și abnegație. Arhivistul care nu pricepe că trebuie să claseze materialul ce are în grija sa, să-l inventarieze, să-l regesteze, să-l pună ușor la îndemână, nu merită acest nume. Arhivistul care îl lasă în starea în care l-a primit, care n-are prezent în minte oricând a ceea ce are în grija sa, care de fiecare dată trebuie să se informeze, să se pună în curent cu însăși arhiva sa, acela trebuie să-și găsească

⁵⁴ *Ibidem*, ds. 26, f. 118.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 119.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*.

altă ocupație. Arhivistul care pune în rândul întâi al preocupărilor sale cercetările personale, care ascunde informațiile prețioase față de cercetătorul din afară, care nu rezervă timp și preocupare pentru instituția care îl hrănește, acela n-are ce căuta în arhivă. Între acest arhivist și ușierul său este o singură deosebire: ușierul își îndeplinește obligația pentru care primește salariul”⁶⁰. De asemenea, considera că arhiva cere pricepere și abnegație și Școala tinde spre formarea „arhivistului ideal”, dorind să introducă și spiritul general de înțelegere și prețuire a arhivei, fără de care „sunt greu de învins nenumăratele greutăți care stau în calea bunului arhivist”. Era convins că numai „când se va ajunge și la noi să se înțeleagă că orice hârtie scrisă, nu numai a trecutului, ci și a prezentului care repede ajunge și ea să fie a trecutului, este un document; că acest document nu servește numai la cunoașterea istoriei neamului ci și a interesului individului, a dreptului și menirii lui în societate; că el este o dovadă a existenței omului pe pământ cu calitățile și defectele sale, cu posibilitățile lui de umanizare și de înălțare deodată, numai atunci prețuirea arhivelor va fi suficientă”⁶¹, iar când între arhivist și cercetător „se formează o comuniune de admirație și interese, atunci nu se ajunge numai la democratizarea culturii naționale și la civilizația umană, ci se poate nădăjdui la ștergerea cu totul din mintea indivizilor și a societății a oricăror prejudecăți care îi dezbină și îi despart. Prin aceasta toți putem deveni mai buni, mai umani”⁶².

Școala, încă de la înființare, s-a bucurat de un corp didactic „deosebit de select și specialist”, numeroși reputați profesori universitari, precum N. Cartoian, Constantin C. Giurescu, P. P. Panaitescu, Petre Cancel, V. Papacostea, Dan Simonescu, N. A. Constantinescu, Ion C. Filitti, Ion D. Condurachi, lucrând adesea „numai din dragoste pentru disciplinele pe care le predau și din dorința de a le face să progreseze și la noi în țară”⁶³.

Din caietul său de însemnări aflăm că i-au fost elevi la cursuri Emil Vărtosu, Ion Radu Mircea, I. Șucu, M. Regleanu și mulți alții⁶⁴.

Lucrările sale, care depășesc 1000 de titluri⁶⁵, se referă la disciplinele auxiliare ale istoriei și în special la arhivistică, diplomatică, bibliologie,

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*, f. 120.

⁶² *Ibidem*, f. 121-122.

⁶³ *Ibidem*, f. 143.

⁶⁴ *Ibidem*, ds. 29, f. 21-29.

⁶⁵ Lista lucrărilor sale a fost publicată de Al. Matei în „Revista Arhivelor” nr. 4/1976, 1/1977, 3/1977. Vezi și lista întocmită de însuși profesorul Sacerdoțeanu în raportul pentru Școala de Arhivistică, la 13 mai 1946 (D.A.N.I.C., fond Școala de Arhivistică, ds. 69, f. 105-117).

metodologie și cronologie, cât și la evul mediu românesc, și au fost publicate în reviste, buletine, cât și în ediții separate.

A fost redactor al paginii istorice a revistei „Albina” și colaborator la „Neamul Românesc pentru Popor” și la periodicele „Buletinul Comisiei Istorice a României”, „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice a României”, „Revue Historique du Sud-Est Européen”, „Revista Istorică”, „Arhivele Olteniei”, „Gând Românesc”⁶⁶, „Adevărul literar și artistic”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Cercetări istorice” (Iași), „Revue de Transylvanie”, „Balcania”, „Romanoslavica”⁶⁷.

A activat în Comisia Monumentelor Istorice, Societatea Numismatică Română, Institutul de Istorie al Academiei Române, Societatea de Științe istorice, filologice și de folclor, filiala București, Asociația Presei din județul Ialomița, Asociația de Monografii Istorice „N. Iorga” din București⁶⁸ ș.a. În calitate de colaborator al Academiei Române a dirijat lucrările unui subcolectiv care s-a ocupat de publicarea documentelor secolului al XVII-lea.

De-a lungul prodigioasei sale cariere a fost recompensat cu numeroase premii de către importante instituții din țară și străinătate. Astfel, la 12 iunie 1935, Academia Română îi acordă premiul de stat „Gheorghe Asachi”, în valoare de 3000 lei, pentru lucrarea intitulată *Marea invazie tătară și sud-estul european*⁶⁹, publicată în anul 1933, care era o continuare a tezelor tratate în lucrarea de doctorat, iar în anul 1937, aceeași instituție îi acordă 25000 din același premiu pentru lucrarea *Considerații asupra istoriei românilor în Evul Mediu*⁷⁰.

A participat la congresele internaționale de studii istorice, care au avut loc la Belgrad (1927), Oslo (1928) și București (1938)⁷¹.

A întreprins numeroase cercetări în arhive, muzee și biblioteci din Iugoslavia, Franța, Belgia, Olanda, Norvegia, Germania, Elveția, Italia și Albania⁷².

⁶⁶ *Ibidem*, ds. 8, f. 6 v.

⁶⁷ *Ibidem*, ds. 18, f. 1.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁶⁹ *Ibidem*, ds. 10, f. 2.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 3.

⁷¹ *Ibidem*, ds. 13, f. 11 v.

⁷² *Ibidem*.

de sine stătătoare, precum *Arhivistica*, apărută în anul 1970, și constituie până astăzi un valoros material de studiu în acest domeniu.

Fondul *Aurelian Sacerdoțeanu*, aflat în depozitele Direcției Arhivelor Naționale Istorice Centrale, măsoară 22,20 metri liniari, cuprinzând 913 unități arhivistice, din perioada 1904-1976, și conține acte personale, documente rezultate din activitățile desfășurate, documente emise de unele instituții sau persoane, altele decât creatorul de fond, documente fotografice.

Documentele s-au păstrat sub formă de originale, copii, traduceri, concepte și imprimate completate și sunt scrise în limbile română, slavonă, rusă, franceză, engleză, germană, italiană.

Din punct de vedere al genurilor de documente întâlnite în acest fond, menționăm: diplome de studii, rapoarte, procese-verbale, contracte, scrisori, certificate, adeverințe, adrese, chitanțe, liste, însemnări, tabele, angajamente, invitații, planuri, afișe ș. a.

Din categoria actelor personale s-au păstrat certificatul de naștere, de botez, de vaccinare, cât și livretul militar, dar și actele de studii: certificat de absolvire a Școlii primare din Costești-Ferigile, diploma de absolvire a Liceului „Gh. Șincai” din București, diploma de licență eliberată de Universitatea din București, Facultatea de Filozofie și Litere, diploma de doctor în filozofie și litere, certificate privind frecventarea cursurilor la Școala română din Paris, cât și ale Școlii de Arhivistică și Paleografie din cadrul Arhivelor Statului. De mare interes sunt brevetele ordinelor „Coroana României” și „Meritul Cultural”, cât și premiile primite din partea Academiei Române.

Grupele documentelor rezultate din activitatea desfășurată este destul de numeroasă și cuprinde informații prețioase privind evoluția arhivisticii românești, activitatea depusă de către Aurelian Sacerdoțeanu la Arhivele Statului sau la Școala de Arhivistică și Paleografie, dar oferă și multe date privind activitatea Institutului de Istorie Universală, a Universității populare din Vălenii de Munte, a Secției de arhivistică din cadrul Facultății de Istorie.

Deosebit de importantă este și corespondența purtată de către Aurelian Sacerdoțeanu, în calitate de director general al Arhivelor Statului și director al Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie, cu diferite instituții din țară și de peste hotare, precum Primăria Municipiului București, Fundația Culturală „Regele Mihai I”, Academia Română, Muzeul Național de Antichități, Societatea Numismatică Română, Ministerul Educației Naționale, Universitatea din București și cea din Cluj, Consiliul Internațional al Arhivelor, Arhivele Naționale din Ungaria, Franța, India etc.

În dosarele 26 și 27 se păstrează o serie de documente privind legislația arhivistică, funcționarea Școlii de Arhivistică, probleme de personal, situația arhivelor în caz de evacuare, planul birourilor Arhivelor Statului, lucrări de reparații în localul Arhivelor, pierderea arhivelor din Basarabia și Bucovina de

Nord, după cedarea acestor provincii Uniunii Sovietice, reguli pentru cercetătorii de la Sala de studiu.

Dorința directorului general Aurelian Sacerdoțeanu de perfecționare a muncii arhivistice, prin participarea personalului la diferite cursuri, cât și de reorganizare a instituției și de întocmire a unor evidențe cât mai bune pentru fondurile existente în arhive se reflectă în mod pregnant în dosarele fondului.

Activitatea ca profesor la Facultatea de Istorie din București sau la Școala de Perfecționare Arhivistică transpare și ea din documentele fondului, păstrându-se un număr mare de programe analitice ale cursurilor și seminariilor, liste nominale de studenți, referate întocmite pentru lucrările unor candidați la titlul de doctor, cum ar fi cele pentru tezele lui Dinu C. Giurescu, Liviu Ștefănescu, Mihail Guboglu etc.

Preocupările profesorului Aurelian Sacerdoțeanu pentru întocmirea de programe, cursuri, cât și activitatea sa de coordonator al diferitelor lucrări de diplomă se regăsesc în dosarele fondului. Astfel, s-au păstrat cursurile dactilografiate de arhivistică (ds. 619, 622, 627), cronologie (ds. 645), diplomatică (ds. 654, 657), heraldică (ds. 684), istoriografie medievală (ds. 704), codicologie ș.a.

Lucrările de licență la care Aurelian Sacerdoțeanu a fost coordonator sunt și ele păstrate în fond și aduc informații asupra temelor care erau abordate de studenții săi, atât la Facultatea de Istorie, cât și la Școala de Arhivistică (vezi dosarele 90-115).

Cea mai mare parte a fondului este formată din manuscrisele lucrărilor de istorie, arhivistică, cronologie, diplomatică, heraldică, sigilografie, numismatică, întocmite de profesor, cât și unele adunate și păstrate de acesta. Din categoria lucrărilor întocmite de autor și păstrate în fond, dat fiind numărul lor foarte mare, amintim doar câteva: *Arhivistica; Succesiunea domnilor până la Alexandru cel Bun; Bănia, o veche instituție românească; Rășinari, străvechi sat românesc; Elemente de continuitate și unitate în istoria medievală a românilor; Vii și podgorii la începutul vîlței de stat; Câteva permanențe în gândirea lui Dimitrie Cantemir; Organizarea Bisericii Ortodoxe Române în sec. IX-XIII; Pomelnicul mănăstirii Govora; Pomelnicul mănăstirii din satul Costești-Vâlcea.*

De reținut sunt și fotocopiile de pe documente, manuscrise și cărți rare aflate la Biblioteca Academiei și la Arhivele Statului.

Importante sunt și notele, extrasele și însemnările bibliografice adunate în vederea elaborării unor lucrări sau volume de documente privind: istoria Țării Românești în perioada 1431-1899 (ds. 267-302), istoria Țării Românești în timpul lui Mircea cel Bătrân, legăturile dintre Țara Românească și Sibiu sau Brașov, documentele din timpul lui Neagoe Basarab, istoria Moldovei, divanele lui Ștefan cel Mare, izvoarele istoriei noastre, sfatul domnesc în perioadele 1433-1512, 1522-1525, 1608-1830, sau cele referitoare la opera lui B. P. Hasdeu

(ds. 494-533), a lui Dimitre Onciul (ds. 534-581), cât și a vieții și operei istoriografului Dionisie Eclesiarhul (ds. 765), istoria armenilor, relațiile maghiaro-slave, relațiile româno-bizantine, istoria medie a Franței, Italiei, Germaniei, Poloniei, Ungariei. Această înșiruire arată preocupările multiple pe care profesorul Sacerdoțeanu le-a avut, încă din studenție, cât și marea sa capacitate de muncă și de sinteză.

S-a păstrat, de asemenea, și piesa de teatru în cinci acte intitulată *Hrusana*, care tratează un subiect istoric petrecut la curtea lui Mihail voievod, fiul lui Mircea cel Bătrân, semnată sub pseudonimul Șerban Răzeșul (ds. 732).

Un capitol aparte îl formează corespondența, formată din peste 5000 de scrisori și felicitări, cu diferite personalități din domeniul istoriei, filozofiei, arhivisticii, atât din țară cât și din străinătate: N. Iorga, D. Gusti, C. Guțu, Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, Gh. Duzinchevici, George Fotino, Nicolae Grămadă, Ștefan Gorovei, Alexandru Lapedatu (în calitate de secretar general al Academiei Române), Scarlat Lambrino, directorul Școlii Române din Roma, Ion Radu Mircea, Constantin Moisil, Ion Petrovici, Alexandru Oțetea, P. P. Panaitescu, Victor Papacostea, Henri Stahl, Gabriel Strempel, C. Velichi, Emil și Ion Vârtosu, Dan Cernovodeanu, cu studenți, săteni din localitatea natală sau prieteni, care aduc informații interesante despre viața științifică de la Arhivele Statului și de la Institutul de Arhivistică, sau privitoare la participarea sa la diferite manifestări culturale din țară și de peste hotare.

Parcursarea acestui atât de important fond, pentru istoria și practica arhivistică, pentru cercetarea istorică, ne determină și pe noi să credem că o monografie „dedicată operei și activității, dacă nu celui mai mare, oricum, unuia dintre titanii arhivisticii românești”⁷⁷, este necesară și ar constitui un omagiu adus acestui om al arhivelor care a înțeles cel mai bine importanța și menirea instituției fără de care istoria națională nu s-ar putea scrie.

913 u.a.; 22,20 m.l.

Anii extremi: 1904-1976

⁷⁷ Corneliu Mihail Lungu, *Aurelian Sacerdoțeanu – teoretician și practician al arhivisticii românești*, în „Revista Arhivelor”, seria a III-a, vol. II, Cluj-Napoca, 1996, nr. 1-2, p. 92.